

Деренська Я.М.

доцент кафедри управління та економіки підприємства

Національного фармацевтичного університету

м. Харків, Україна

ОЦІНКА ЗНАЧУЩОСТІ БАЗОВИХ ВИДІВ РИЗИКІВ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЕКТІВ

Фармацевтична промисловість України характеризується постійним розвитком, зростанням ринку й підвищенням конкурентної боротьби, тому потребує впровадження інноваційних та інвестиційних проектів, реалізація яких, у свою чергу, вимагає застосування певних методик обґрунтування вибору кращого варіанту проекту. На сьогоднішній день застосовується ряд методологічних систем аналізу інвестиційних проектів, які отримали розвиток в рамках певних інституцій, що займаються підготовкою та експертизою проектів на регулярній основі. Маючи певні відмінності, дані методологічні системи сходяться на тому, що оцінка інвестиційного проекту має передбачати виявлення витрат і надходжень, які пов'язані з реалізацією проекту, визначення їх величини та, як результат, порівняння витрат і надходжень за певною системою показників, що прийняті як критерії, з урахуванням ризику і невизначеності.

Отже, вибір кращого варіанту проекту необхідно здійснювати не тільки з врахуванням його ефективності, а й ступеня ризику, притаманного певним умовам реалізації проекту. Цінність методології аналізу інвестиційних проектів полягає в системному комплексному підході і, таким чином, концепції, на яких ґрунтується методологічна система оцінки проектів, накладають відбиток на вибір процедур, показників і критеріїв, що застосовуються при обґрунтуванні ефективності і ризикованості проектів.

Система оцінки й управління проектними ризиками як невід'ємна складова загального управління проектами підприємства, з одного боку, враховує особливості проектної діяльності (тобто використання методології

проектного менеджменту), а, з іншого боку, застосовує специфічні прийоми ризик-менеджменту.

Ризик – потенційна можливість виникнення несприятливих ситуацій та наслідків (додаткових витрат, зниження прибутку, збитків), яку можна кількісно визначити з певною мірою вірогідності настання [1].

Реалізація проектів формує власні уявлення щодо сутності ризиків. У межах проектного аналізу та управління питанням виявлення та оцінки ризиків приділяли увагу такі вчені, як Л. П. Батенко, О. А. Загородніх та В. В. Ліщинська [1], Т. А. Воркут, М. В. Грачева, Ф. Клиффорд, Г. М. Тарасюк [3], Р. Б. Тянь [4], І. І. Мазур, В. Д. Шапиро [2] та ін.

Під ризиком у проектному менеджменті розуміють імовірність певного рівня втрат фірмою частини своїх ресурсів або недоотримання доходів, або появу додаткових витрат під час реалізації проекту [1].

Американський Інститут управління проектами (PMI), який розробляє і публікує стандарти в області управління проектами, розглядає управління ризиками, як процеси, пов'язані з ідентифікацією, аналізом ризиків і ухваленням рішень, які включають максимізацію позитивних і мінімізацію негативних наслідків настання ризикових подій [5].

З метою ідентифікації ризиків, притаманних інвестиційним проектам фармацевтичних підприємств, та подальшого проведення якісного аналізу проектних ризиків за допомогою експертного методу виявлено значущість основних видів ризиків (технічних, політичних, маркетингових і фінансових).

За результатами опитування експертів встановлено, що найсуттєвішою групою ризиків є маркетингові – 97% респондентів зазначили необхідність управління саме маркетинговими ризиками. Другою за значущістю виявилися технічні ризики – їх зазначили 84% респондентів. Менш значущими стали фінансові ризики – 15% респондентів (це пояснюється тим, що фінансування інвестиційних проектів здійснюється переважно за рахунок власних коштів). Найнижчу значущість з точки зору експертів мали політичні ризики – їх

відзначили 11% респондентів (це пояснюється тим, що політичні ризики є систематичними, тобто вплив на них є мінімальним).

Враховуючи суттєвий розрив між значущістю технічних, маркетингових ризиків і групами фінансових, політичних ризиків, у подальшому проведенні якісного аналізу увагу було зосереджено саме на окремих видах маркетингових і технічних ризиків.

Одержання значущого коефіцієнта конкордації дало можливість на підставі розрахованих середньозважених рангів технічних видів ризиків побудувати гістограму і полігон розподілення за рангами значущості технічних ризиків (рис. 1).

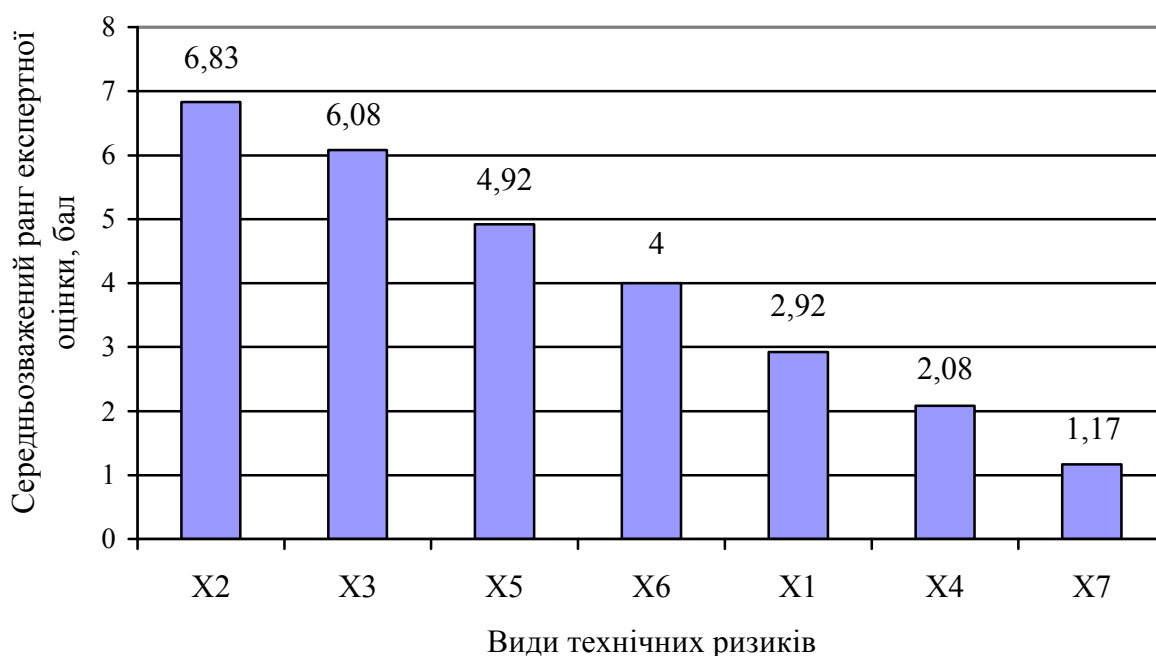

Рис. 1. Гістограма і полігон розподілення за рангами значущості технічних ризиків

Як видно з наведеного рисунку, найбільш вагомими видами технічних ризиків є: збільшення змінних витрат (X2); збільшення постійних витрат (X3). Серед видів технічних ризиків, які менш суттєво впливають на результати інвестиційних проектів, експерти визначили: збільшення тривалості виробничо-технологічного циклу (X5); нестабільність поставок субстанцій та матеріалів

(X6); неможливість виходу на проектовану потужність (X1); неправильний вибір обладнання (X4); порушення термінів будівництва (X7).

Для оцінки значущості видів маркетингових ризиків інвестиційних проектів побудовано гістограму і полігон розподілення маркетингових видів ризиків за рангами значущості (рис. 2).

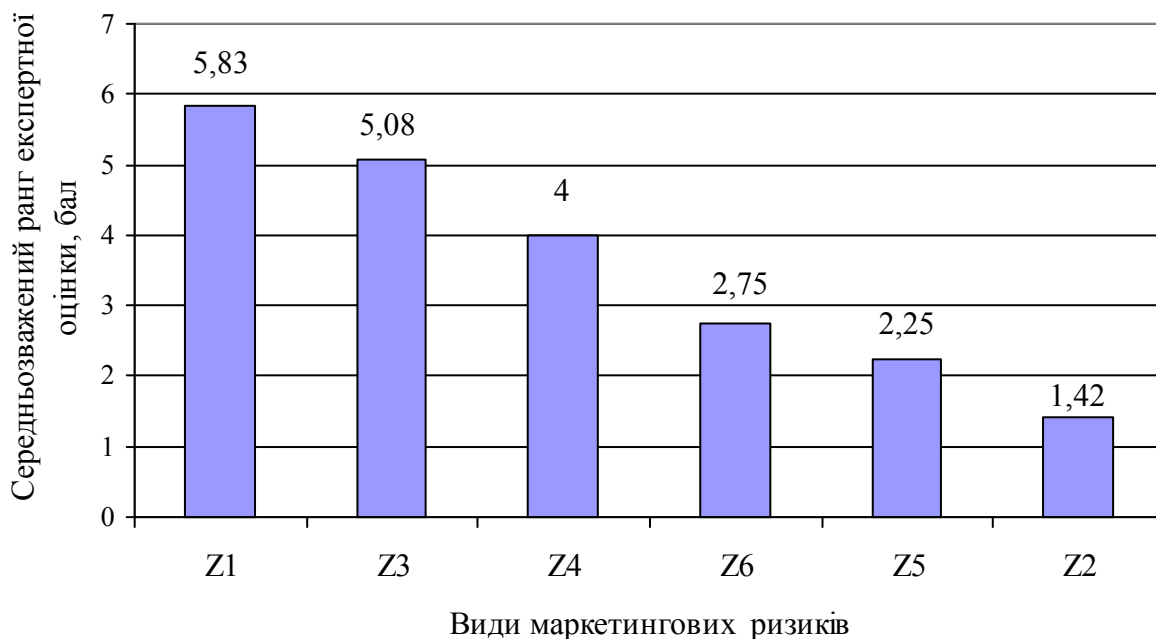

Рис. 2. Гістограма і полігон розподілення за рангами значущості маркетингових ризиків

Найбільш суттєвий вплив на результати інвестиційних проектів мають такі види маркетингових ризиків: скорочення фізичного обсягу продажів (Z1); зниження цін на продукцію (Z3). Серед видів маркетингових ризиків, які менш суттєво впливають на результати інвестиційних проектів, експерти визначили: тривалість збуту продукції на ринку (Z4); тривалість затримки платежів за реалізовану продукцію (Z6); коливання попиту на продукцію (Z5); неправильний вибір ринку збуту (Z2).

Проведений якісний аналіз проектних ризиків дозволив виділити найбільш суттєві, з точки зору експертів, види ризиків, які потребують подальшого дослідження у межах кількісного аналізу, обґрунтування їхнього

впливу на показники ефективності проектів та розробки відповідних протиризикових заходів.

Список літератури:

1. Батенко Л. П. Управління проектами: навч. посіб. / Л. П. Батенко, О. А. Загородніх, В. В. Ліщинська. – К.: КНЕУ, 2003. – 231 с.
2. Мазур И. И. Управление проектами: учебное пособие / И. И. Мазур, В. Д. Шапиро, Н. Г. Ольдерогге / [под общ. ред. И. И. Мазура]. – М.: Омега-Л, 2004. – 664 с.
3. Тарасюк Г. М. Управління проектами: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. – К.: Каравела, 2004. – 344 с.
4. Тянь Р. Б. Управління проектами: підручник / Р. Б. Тянь, Б. І. Холод, В. А. Ткаченко. – Київ: Центр навчальної літератури, 2003. – 224 с.
5. A Guide to the Project Management Body of Knowledge (PMBOK® Guide) Third Edition. PMI, 2004. – 198 p.